
“OLEN JULGUSTATUD NII TEIE
HEADUSEST KUI KA INIMESE
SÜDAME TÄPSEST
TUNDMISEST”

Maria von Herberti ja Immanuel
Kanti kirjavahetus

Tõlkinud Eduard Parhomenko

MARIA VON HERBERTI KIRI IMMANUEL KANTILE
1791. AASTA AUGUSTIST

Suur Kant.

Sinu poole hüüan ma nagu usklik oma jumala poole, palun abi, troosti, või arvamust surma kohta, mulle piisas sinu toodud põhjendustest sinu teostes tulevaseks olemiseks, seepärast otsin ka pelgupaika sinu juurest, ainult et seesinase elu jaoks ei leidnud ma midagi, mitte kui midagi, mis oleks saanud asendada mu kaotsiläänud hüvet, sest ma armastasin üht objekti, mis minu nägemuses sisaldas eneses kõike, nii et ainult tema jaoks elasingi, tema oli vastandiks kõigele ülejäänule, sest kõik muu paistis mulle tühi-

---

Immanuel Kant's gesammelte Schriften. Hrsg. von der Königlich Preußischen Akademie der Wissenschaften. Band XI. Zweite Abteilung: Briefwechsel. Zweiter Band. Berlin—Leipzig: Walter de Gruyter & Co., 1922, S. 273–274, 331–334, 400–403, 484–486.

tähi ja kõik inimesed olid minu jaoks, nagu ka tegelikult, kui si-
sutu lora, nüüd olen ma seda objekti solvanud pikaajalise valega,
mille nüüd paljastasin talle, siiski ei sisaldanud see mitte midagi
kahjulikku minu karakteri kohta, sest ma pole pidanud ühtki
pattu oma elus maha vaikima, ent sellest vales üksinda oli tal-
le küllalt ja tema armastus kadus, ta on aus mees, seepärast ei
keeldu ta sõprusest ega truudusest mulle, ent seda sügavat tun-
net, mis iseenesest juhtis meid teineteise poole, pole enam, oo,
mu süda lõhkeb tuhandeks killuks, kui ma poleks teilt nii palju
lugenud, siis kindlasti juba oleksin oma elu vägivaldselt lõpetan-
nud, nii aga hoiab mind tagasi järelalus, mille tegema pidin teie
teooriast, et ma ei pea mitte surema oma piinava elu tõttu, vaid
elama ma peaksin oma olemasolu pärast, nüüd pange end minu
olukorda ja troostige või mõistke mind hukka, “Kommete meta-
füüsikat”¹ olen ma lugenud ühes kategoorilise imperatiiviga, ei
aita mind mitte, mu mõistus jätab mind maha seal, kus seda kõige
rohkem vajan, vastust, anun sind, või ei suuda sa ise oma sõnas-
tatud imperatiivi järgi toimida.

Minu aadress on Maria Herbert Kärntenis Klagenfurti ligi [ära
anda] tinavalge vabrikusse, kui soovite pigem Reinholdile [saata],
sest post käib siiski seal [kindlamini?].

IMMANUEL KANTI KIRI MARIA VON HERBERTILE
1792. AASTA KEVADEST
(mustand)

Teie afekte täis kiri — sündinud südamest, mis peab olema voo-
ruse ja korralikkuse jaoks loodud, sest süda on nii vastuvõtlik
õpetusele neist, sellega ei kaasne midagi lipitsevat — haarab mind
kaasa sinnamaani, kus te nimelt nõuate minult, et asetaksin end
teie olukorda ja niiviisi teie jaoks mõtleksin järele puhtmoraalse
ja vaid seeläbi põhjaliku rahustamisvahendi üle. Teie suhe armas-

---

¹Tõenäoliselt peab Maria von Herbert siin silmas Immanuel Kanti teost
Alusepanek kommete metafüüsikale, mis ilmus 1785. aastal. *Siin ja edaspidi*
tõlkija märkused.

MARIA VON HERBERT

tatud objektiga, kelle mõtteviis peab samahästi ehe ja lugupidav olema vooruse ja selle vaimu, aususe suhtes, on küll mulle tundmata, kas see võib olla abieluline või pelgalt sõpruslik suhe. Seda viimast pean ma teie kirjast tulenevalt tõenäolisemaks; ainult et siin pole selle osas, mis Teis rahutust tekitab, märkimisväärset vahet; sest armastus, olgu siis abielumehe või siis sõbra vastu, eeldab samasugust vastastikust austust nende mõlema karakteri vastu, ilma milleta on see vaid väga heitlik meelepeet.

Säärane armastus, mis ainuüksi ongi voorus (teine aga pelgalt pime kalduvus), tahab end täielikult avaldada, ning teiselt oodatakse samuti samasugust südameavaldamist, mida ei nõrgestaks umbusklik tagasihoitus. Nii see olema peaks ja seda nõuab sõpruse ideaal. Ent inimesel on ebaausus küljes, millega see puhtsüdamlikkus kord rohkem, kord vähem piiratud on. Selle kohta, mis vastastikust südamepuistamist takistab, salaja umbusaldama ja end tagasi hoidma paneb ning põhjustab, et isegi oma kõige lähedasemas suhtluses oma usaldatuga siiski tuleb oma mõtete ühes osas jääda ikkagi veel alati üksi ja iseendasse suletuks, juba muistsed on toonud kuuldele kaebuse: mu kallid sõbrad, mingit sõpra pole olemas! Ja ometi soovitakse sõprust kui kõige sulnimat, mida inimelu alati võiks sisaldada, õilsate hingede poolt igatsusega. Vaid siiruses saab see aset leida.

Sellest tagasihoitusest, siiski kui siiruse puudumisest — nagu paistab, siirust ei tohi selle täies mõõdus inimloomuselt eeldada (sest igaüks, kui on end paljastanud täielikult, hakkab muretsema, et teised teda hindavad madalalt) — on ju veel vägagi erinev otsekohesuse puudumine kui ebaausus meie mõtete tegelikus edastamises. Tagasihoidlikkus kuulub meie loomuse piirangutesse ega õigupoolest veel r i k u seda karakterit, vaid on kõigest see halb, mis takistab kõike seda head, mis oleks võimalik sellest karakterist kätte saada. Ebaausus on aga mõtteviisi korrupsioon ja positiivne kurjus. Mida aga aus, ent end tagasihoidev (mitte siiras) ütleb, on kõik küll tõsi, ent ta ei ütle täit tõde. Ebaaus seevastu ütleb midagi, millest kui valesst ta ise teadlik on. Seda viimast liiki ütlemist nimetatakse voorusõpetuses v a l e t a m i s e k s. See võiks olla ka täiesti k a h j u t u, ent seepärast pole see siiski veel süütu; vastupidi, see on selle kohuse raske rikkumine, mis meil

iseenda ees on, ja nimelt sellise, mille eest pole mingit pääsu, sest sellest üleastumine alandab inimsuse väärikust me oma isikus, ja ründab seda mõtteviisi selle juurtes, sest pettus teeb kõik kaheldavaks ja kahtlaseks ning võtab kogu usalduse isegi vooruselt, kui seda tuleb selle välimuse järgi hinnata.

Te küllap näete, et kui olete pöördunud arsti poole nõu saama, siis olete sattunud ühe säärase peale, kes nähtavasti mingi meelitäja pole, kes meelitustega ei toida, ja kui Te soovisite vahendajat enda ja oma südamesõbra vahele, siis minu viis seada jalu le hea käitumine pole üldse mitte sobilik õrnemale soole, kstes südamesõbra eest ning andes talle kätte põhjused, mis tema kui vooruste austaja poolt on ja mis teda õigustavad selles, et oma sümpaatias Teie vastu oli tema austus kõikuma lõõnud.

Mis esimesse ootusesse puutub, siis pean kõigepealt soovitava end kontrollida, et kas need kibedad laitused, mida Te endale teete valetamise pärast ja mis polnud pealegi välja mõeldud selleks, et varjata mõnd sooritatud pattu, kas pole need mitte etteheide pelga ebaarukuse või siis sisemine süüdistus ebakõlbelisuse pärast, mis võib peituda vales eneses. Esimesel juhul Te heidate endale ette valetamise paljastamise puhtsüdamlikkust vaid, niisiis Te kahetsete seekord, et olete oma kohust täitnud; (sest nii see kahtlemata on, kui kedagi hoitakse kavatsuslikult, olgugi et temale kahjutus eksituses ning on mõnda aega hoidutud teda sellest taas välja tõmbamast); ja miks Te kahetsete seda ülestunnistust? Kuna küllap Teile on seeläbi sündinud oluline kahju: oma sõbra usalduse kaotamine. Selles kahetsuses pole oma motiivide poolest midagi moraalset, sest kahetsuse põhjuseks pole mitte teadlikkus teost, vaid selle tagajärjed. On see laitus, mis Teid vaevab, aga säärane, mis tõesti Teie käitumise ainuüksi kõlbelisel hindamisel rajaneb, siis see oleks üks halb moraalne arst, kes Teile nõu annaks, sest juhtunut siiski enam ei saa olematuks teha; see laitus oma sisimast kõrvaldada ja ainult pingutada täiest hingest, et olla edaspidi täpipealt aus, — sest südametunnistus peab kõik üleastumised säilitamiseks kindlasti fikseerima nagu kohtunik, kes ei kõrvalda akte rikkumiste tõttu, mille kohta on kohtuotsus juba langetatud, vaid hoiab need alles arhiivis, et langetada uue kaebuse ilmnemisel sarnaste või ka teiste rikkumiste puhul

otsus vastavalt õiglusele veelgi rangemalt. Aga selle kahetsuse üle mõtteid haududa ja pärast seda, kui teine mõtteviis on juba omaks võetud, muuta end jätkuvate etteheidetega varasema pärast, mida enam parandada ei saa, elu jaoks kasutuks, oleks (eeldusel, et ollakse kindel oma paranemises) fantastiline arvamine tunnustust vääriavast enesepeinamisest, mida ei tohi — nagu mõningaid väidetavaid religioonivahendeid, mis peavad seisnema soosingu saavutamises kõrgematelt jõududelt ilma tarviduseta parem inimene olla — üldse arvata moraalse kohustatuse hulka.

Kui nüüd säärane muutus mõtteviisis on teie armastatud sõbrale ilmseks saanud — nii nagu on aususel oma ära vahetamatu keel —, nii on vaja vaid aega selleks, et samm-sammult kustutada jäljed sõbra sellest õigustatud, lausa voorusmõistetetele rajatud tahtmatusest ning muuta külmus veel kindlamalt põhistatud sümpaatiaks. Kui see viimane aga ei õnnestu, siis oli tema sümpaatia varasem soojus ka rohkem füüsiline kui moraalne ja kadunuks oma püsitu loomuse tõttu aja jooksul ka iseenesest; säärane ebaõnn, mis meid elus mitmeti tabab ja mille juures tuleb säilitada rahu, sest sümpaatia väärtus üldse, niivõrd kui see seisneb selles, mida head saame nautida inimestelt, on üldse liiga kõrgele tõstetud, kuivõrd seda aga hinnatakse selle järgi, mida me ise head teha suudame, on see väärt kõige kõrgemat austust ja hoolt, et seda hoida ja rõõmsalt headel eesmärkidel kasutada.

Siit leiate, mu armas sõbranna, nagu seda jutlustes teha taivatsetakse, õpetuse, karistuse ja tröösti — esimese juures palun teil viibida veidi pikemalt kui viimase juures, sest siis, kui see on oma mõju avaldanud, leitakse kindlasti iseenesest ka see viimane, kaotsiläänud rahulolu eluga.

MARIA VON HERBERTI KIRI IMMANUEL KANTILE
1793. AASTA JAANUARIST

Armas auväärne härra.

Põhjus, miks ma nõnda pikalt viivitasin teile midagi teatamast sellest rõõmust, mida teie kiri mulle valmistas, on see, et teie aega

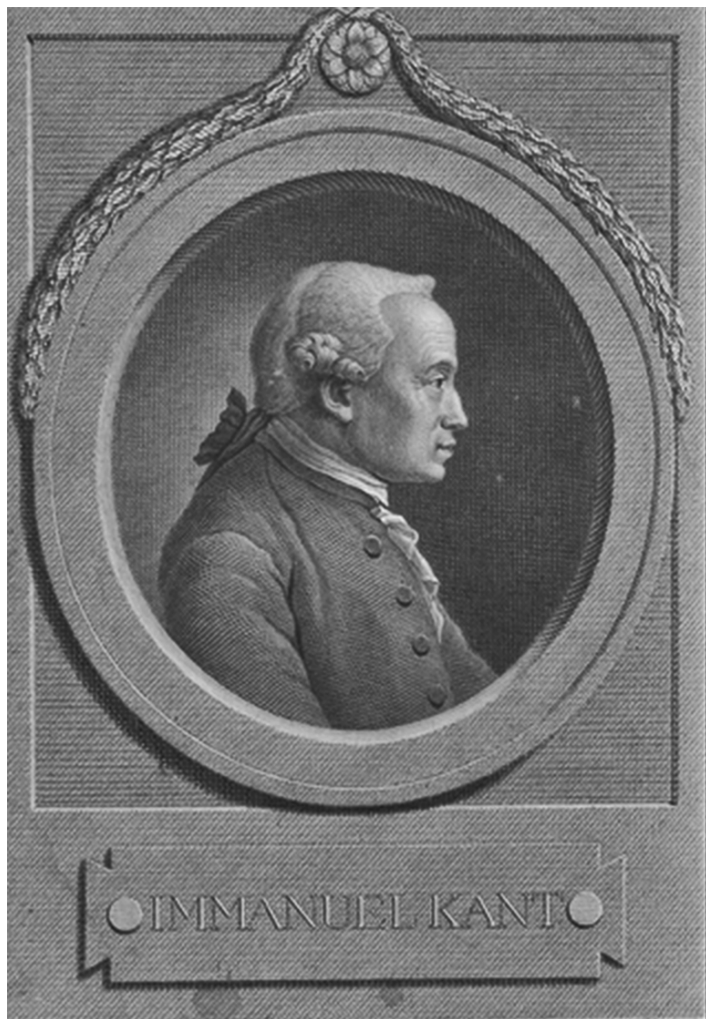
liiga väärtuslikuks pean, söandades teilt seda veidi näpata vaid siis, kui see aeg saab olla mitte üksnes minu lõbustamise, vaid ühtlasi ka minu südamele kergenduse toomise teenistuses, mida Teie juba korra mulle võimaldasite, kui otsisin oma hinge suurimas tundetulvas teie juurest abi, te jagasite mulle sedasama minu sisimale sedavõrd sobivalt, kuna olen julgustatud nii Teie headusest kui ka inimese südame täpsest tundmisest, ei häbene ma oma hinge edasist teekonda Teile kirjeldamast. Vale, mille pärast tulin Teile kurtma, polnud minu pahe varjamine, vaid ainult, pidades tookord tekkinud sõprust (veel armastusse rüütatud) silmas, mahavaikimise eksitus, et ma oma sõbrale aga nõnda hilja, ja siiski paljastasin, selle põhjuseks oli minu kirge ettenähtavalt haavavate tagajärgede võitlus sõpruse aususe teadvustamisega, lõpuks kogusin nii palju jõudu, ning paljastusega langes kivi mu südamele, tema armastuse hinnaga, siis sain seda endale ise lubatud rõõmust nii vähe rahu, kui pärast seda oli mu süda lõhki rebitud haavadest, ja mul on selline piin, mida ei soovi ma ühelegi inimesele, isegi ka mitte sellele, kes kurja teeks kellelegi.

Vahepeal jäi mu sõber endale kindlaks, nagu te oma kirjas mulle ennustasite, siiski korvas ta mulle selle järgnevalt mitmekordselt südamliku sõprusega, mis teda ennast õnnelikuks tegi, mind aga ei rahulda siiski, sest see valmistab heameelt, ent kasu pole, mida mu selge pilk mulle nüüd alati ette heidab ja paneb mind seejuures tundma tühjust, mis laiub väljaspool mind, nii et ma peaaegu üleliigne olen iseendale. Ees pole midagi ahvatlevat, samuti ei saa kõigi mu soovide täitumine pakkuda rahuldust ega paista ükski asi seda vaeva väärt, et seda teha, ja seda kõike mitte rahulolematusest, vaid lähtuvalt kaalutlusest, kuidas millegi heaga saab kaasneda ebaausus, üldse tahaksin ma saada nüüd rohkendada tegusid ning vähendada ebaotstarbekat, millest viimasega maailm paistab olevat ainuüksi hõivatud, sest mul on, justkui tunneksin ma tungi reaalseks tegevuseks, et selles vaid lämbuda, kui ma ka pole takistatud asjaolust, et mul terve päev midagi teha pole, nii piinab mind igavus, teeb mulle elu väljakannatamatuks, olgugi et nii ma tahaksin elada tuhat aastat, kui ette kujutada saaksin, et ma Jumalale selles ka meelepärane olen. Ärge pidage seda mu ülbuseks, kui ütlen Teile, et moraalsuse ülesanded on minu

jaoks liiga vähesed, sest ma tahaksin suurima innuga veel kord nii paljut kogeda, nii saavutab moraalsus oma autoriteedi vaid läbi erutatud meelelisuse, mille pärssimine ei maksa mulle peaaegu et mingit pingutust, seepärast paistab ka mulle, et kellele kohusekäsk kord juba selgeks on saanud, sellel pole enam vabadust sellest üle astuda — ma peaksin oma meelelist tunnet ise haavama, kui kohusevastaselt tegutsema peaksin, see tundub mulle nõnda instinktiivsena, sest kindlasti pole mul vähimatki teenet olla moraalne. Sama vähe, usun ma, saab neid inimesi pidada vastutusvõimeliseks, kes kogu oma elus ei jõua tõelise eneseteadvuseni, pidevalt omaenese meelelisusest ehmata, ei suuda nad ka kunagi põhjendada, miks nad midagi teevad või tegemata jätavad, ja kui moraalsus poleks loomusele kõige kasulik, küllap sooritaksid siis moraalsusele veel rohkem vasturünnakuid.

Oma troosti kujutan ma endale sageli ette, sest moraalsuse teostamine on tugevalt seotud meelelisusega, seepärast saab see kõlvata vaid seesinasele maailmale, ja seega oleks mul siiski lootust pärast seda elu veel kord elada enam mitte nii tühja vegeteerivat, nii väikeste moraaliülesannetega elu, kogemus küllap tahab minu jaoks seda tuju mu siinolemise suhtes parandada sellega, et on varavõitu oma elukulgu veel lõpetada, ja kõik nii heameelega elavad, et mitte niisiis teha nõnda haruldast erandit reeglist, tahan esitada selle oma kõrvalekalde ühe kauge põhjuse, oma pidevalt muserdatud tervise, juba seitsaadik kui kirjutasin esimest korda, polnud mul enam tervist ollagi, mis muidu võimaldab meelte joovastust, mida mõistus ei saa hankida ja mis mul seega puudub. Mida muidu veel saaksin kogeda, ei huvita mind jällegi, sest kõiki maailma teadmisi ja teadusi ei tudeeri ma mitte, sest ma ei tunne endas geeniust, et neid avardada, ja ainuüksi enda jaoks pole mul vähimatki vajadust teada; see, mis ei puutu kategoorilise imperatiivi ja minu transtsendentaalsesse teadvusesse, on kõik ükstapuha mulle. Nende mõtetega olen ma ka ammu juba päris otsas. Kui kokku võtta, küllap kindlasti võite märgata minus seda soovi, seda ainsat, mis mul on, nimelt seda elu elada nii, olen selles täiesti veendunud, ja kui see paremaks ega halvemaks ei muutu, seda lühendada; kui te kaalute, et olen veel noor ja mul pole ühelgi päeval muud huvi, kui et see mu lõpu mulle lähema-

JOHANN FRIEDRICH BAUSE (1738–1814)
VASEGRAVÜÜR IMMANUEL KANTIST (1791)
HANS VEIT FRIEDRICH SCHNORR VON CAROLSFELDI
(1764–1841) JOONISTUSE (1789) JÄRGI

Allikas: Wikimedia Commons

le toob, nii saate ka ära hinnata, missugune heategija Te minule saaksite olla ja kui väga Te selleks saate seeläbi, kui ma seda küsimust, mida üksikasjaliselt uurida tuleb, teile esitada tohin, sest minu moraalsusemõiste vaikib siin, kus muidu see kõneleb kõige üle kõige otsustavamal moel. Ei suuda te aga seda minu otsitud negatiivset hüve anda, apelleerin ma Teie heatahtlikkuse tundele, anda mulle kätte midagi, millega saaksin selle talumatu tühjuse oma hingest kõrvaldada, kui ma siis looduse kõlbulikuks liikmeks saan ja minu tervis mulle lubab, on mul tahtmine lähiaastail ette võtta reis Königsbergi, teie poolt läbi astuda, milleks palun juba ette Teilt luba, kus räägite mulle oma loo, sest tahan teada, kuhu Teid on Teie filosoofia välja viinud ja kas poleks see olnud vaeva väärt, endale naine võtta või siis kellelegi täiest südamest pühenduda, veel sigitada oma võrdpilt, sain Teie graafilise portree Bauselt Leipzigris, avastasin selles küll kõlbelise rahu sügavuse, aga mitte “Puhta mõistuse kriitika” meeleteravuse. Ennekõike siiski pole ma ka rahul, et ma ei saa Teile otse näkku vaadata — arvake ära mu ainus meeleline soov, täitke see, kui see Teile liiga ebamugav pole, ärge saage pahaseks, kui ma esiti kõige pakilise ma palvega lähenen, mis saab minu pudrukeeles Teile vaid liiga tüütav olla, siiski näib mulle hädavajalik olevat Teile meelde tuletda, et kui saaksite mulle suure teene osutada ning näeksite vaeva vastusega, seda koostades nii, et see käiks ainult üksikasja, mitte üldise kohta, mida olen Teie teostest oma sõbraga seoses juba õnnelikult mõistnud ja temaga koos tundnud, kes kindlasti meeldiks Teile, sest tema karakter on s i r a s, süda hea ja tema aru sügav, seejuures piisavalt õnnelik, et sobida siia maailma, ka on ta iseseisev ja tugev piisavalt, et vältida kõike, nii söandan ma ka teda endast lahti rebida. Hoidke oma tervist, Teist võib veel maailmale palju kasu tõusta, kui Jumal oleksin ja kui saaksin Teile tasuda selle eest, mida meie heaks olete teinud. Austades sügavaima lugupidamise, ka siirusega

Maria Herbert.

MARIA VON HERBERTI KIRI IMMANUEL KANTILE
1794. AASTA VEEBRUARIST

Kõrgelt austatud ja sügavalt armastatud mees!

Ärge pange mulle pahaks ja valmistage mulle rõõmu oma tava-pärase heatahtlikkusega, et võiksin veel kord kirjutada Teile, sest seejuures tunnen ülimat naudingut sügavaimast austusest ja armastusest Teie, inimkonda ülendava isiku vastu, ja et need on meid õnnelikuks tegevad tunded, ei pea ma Teile alles tõestama, siis kui Teil oli õnne leida üles meie jaoks kõige puhtam ja püham tunne ning see ka alatiseks päästa religioossete moonutuste eest. Ma ei saa jätta Teid tänamata iseäranis teose eest “Religioon ainuüksi mõistuse piires”² südamlikumail moel kõigi nende nimel, kes on end rebinud lahti pimeduse nii mitmekordselt pununud köidikutest. Ärge jätke meid ilma oma targast juhatusest, nii kaua kui leiate, et meil võib millestki veel puudu olla, sest mitte meie himude rahuldamine, vaid ainult Teie kaugelenägelikus saab hinnata, mis on meile tarvilik edaspidi. Ma tundsin end “Puhta mõistuse kriitika” poolt juba täiesti parandatuna ja siiski leidsin Teie järgmiste kirjatööde puhul, et neist ükski polnud üleliigne; meelsasti tahtnuks ma anda looduse kulgemisele käsu peatumiseks, et vaid kindel olla, et Te saate viia lõpule, millega olite meie jaoks alustanud, ja meelsasti oleksin ma oma tulevased elupäevad sidunud Teie omadega, et Prantsuse revolutsiooni lõppemisel teada Teid veel seesinases ilmas olevana.

Mul oli rõõm näha Erhardi³ ennast, kes ütles mulle, et Te minu järele pärisite, millest järeldasin, et olite mu kirja kätte saanud 1793. aasta alul, ja kuna ma polnud saanud vastust, sest ilmselt Te mõistsite paremini kui mina, et mulle on Teie teoste poolt juba tee rajatud ise seepeale tulla. Kuna ma eeldasin, et Teid huvitab iga

---

²Immanuel Kanti teos *Die Religion innerhalb der Grenzen der blossen Vernunft* (1793).

³Johann Benjamin Erhard (1766–1827), Saksa filosoof ja arst, filosoofiliselt Kantist mõjutatud, peateos *Rahva õigusest revolutsioonile* (Ueber das Recht des Volks zu einer Revolution; 1795). Ta oli Maria von Herberti venna lähedane sõber.

inimese käekäik, kes Teie juhatusle nõnda palju võlgneb nagu mina, siis tahan üritada Teile teada anda oma meeoleolu ja meelsuse edasistest arengutest. Olen pikalt end piinanud ega ole suutnud paljust aru saada, sest segasin Jumala korralduse juhuslikkusega kokku ega rahuldunud pelgalt olemasolu-tundega; nüüd Te näete kohe, kuidas minul läks, kuna liiga paljut haarata püüdsin, siis vaatasin vastalisi juhtumeid elus kui Jumalalt mulle saadetuid ja hakkasin neile vastu kui ebaõiglusele, sest mu teadvus mõistis mind vabaks süüst, või siis ei kujutanud ma seda tema poolt korraldatuna ja mu tunne tema jaoks oli sel teel samal ajal kaotsi läinud. Lõpuks antinoomiad, mis on mu pikaajalise tervenemise peapõhjuseks, oleks sama kergelt võinud mind ahvatleda tagasivõtmatuks teoks, nii kaua ekslesin sellega ringi, sest ma polnud võimeline selle üle otsustama, kuni siis hoopis teiselt poolt tärkas minus moraalne tunne, mis pidas kindlalt vastu antinoomiate kõrval, ja ma tundsin sellest ajast saati, et olen üle saanud ja mu hing on terve. Ometigi pole mul olnud puudust vaevalistest eluraskustest, mis mu toonast tundeseisundit küllaga proovile panid, nii et lõpuks on hinges raske töö järel häirimatu rahu.

Samuti mõistsin ma endale järgnevalt seletada surmasoovi, mis mulle tollal iseenda loomuvastase tagakiusamisena paistis ja lausa himustas mu hävingut, ka rõõm sõprusest, mille poole mu süda on siiski alati selgelt tuksunud, ei kaitsnud mind selle eest; ka seda vaatlesin ma kui teenimatut seisundit, millega ma ei tahtnud koormata ühtki teist olevust, sest võttes arvesse, et ma olen lõplik, polnud mulle sõprusest kunagi rõõmu, milline see rõõm ka olla ei võinuks, et asendada elamist ilma sihita; nüüd aga on jäänud mu soov ja muutunud on mu vaade; ma mõtlen, et igale puhtale inimesele, egoistlikus suhtes iseendaga, on surm kõige meelepärasem, vaid moraalsust ja sõprust arvesse võttes saab ta, suurima mõnuga soovides surra, soovida elu, ja seda üritada säilitada kõigil juhtudel. Meelsasti tahaksin Teile veel nii paljut ütelda, kui mind ei hakkaks vaevama südametunnistus, et röövin Teie aega. Mu plaan on veel ikka, kord Teid oma sõbra saatel (kellest nüüd kahjuks võib-olla rohkem kui aasta saan eemal olema, ja juba kaua olen) külastada, vahepeal ei saa ma Teid kuidagi teisi meeles pidada kui kõige soojema tänu, armastuse ja austuse

tundega, kaitsku Teid taevas kõige halva eest, et kaua maa peal elaksite! Teie, täiest südamest

truu Maria Herbert.

Paruness MARIA REGINA VON HERBERT (1769–1803) oli Klagenfurti tinavalgevabriku asutaja tütar. Ta kuulus Klagenfurti ja selle ümbruskonna valgustusmeelsesse ringi, mis oli koondunud tema venna, vabahärra Franz Paul von Herberti ümber, muu hulgas oldi põhjalikult tuttav ka Kanti filosoofiaga. Ajalukku on Maria von Herbert jäänud põhiliselt oma kolme kirjaga Immanuel Kantile, millest vastuse sai vaid esimesele. Saksakeelses originaalis on Maria kirjad rikkalike ortograafiavigadega, nagu oli tole aja naistele üldse omane, sinne tõlge on silutud. Kirjades mainitud sõber on Ignaz von Dreer zu Thurnhub (1762–1842), kes pöördus Mariast ära pärast seda, kui naine oli talle rääkinud oma ühest varasemast suhtest. Elule seejärel eesmärki otsides kirjutaski Maria esimese kirja Kantile, lootes temalt nõu ja abi. 23. mail 1803 sooritas Maria von Herbert enesetapu, tema surnukeha jäi leidmata. Oma elu lõpetas ise ka Maria vend Franz Paul von Herbert (1759–1811). Nende töösturist isal oli aga kokku vähemalt 32 last.